Kotba ġodda bil-Malti fl-1936

F'din il-ħarġa wkoll għandna xi nsemmu, (għad li mhux ħafna), xi ftit kotba ġodda bil-Malti stampati bl-ortografija tal-Għaqda tagħna biex nuru kemm il quddiem miexi t-tagħlim tal-Malti u kemm hu minnu li, il-lum, min irid jistampa ktieb bil-Malti li jrid li jinqara minn kulħadd u fl-istess ħin ma' jnaqqaslux mill-ġieħ tiegħu, għandu jistampah bl-ortografija tal-Għaqda tal-Kittieba tal-Malti—l-ortografija uffiċjali tal-Gvern, imgħallma fl-Iskejjel, imdaħħla fl-eżamijiet u għalhekk, jagħmlu x'jagħmlu l-egħdewwa tagħha, dik l-ortografija li, il-lum jew għada, għandha tkun il-libsa waħdanija tal-kitba kollha bil-Malti.

Mill-aħħar ħarġa tagħna---fejn semmejna l-kotba kollha bil-Malti miktuba bl-ortografija tagħna li kienu ħarġu f'dawk it-tliet xhur---ħarġu :

It-taħdita li għamel il-Prof. Dun P.P. Saydon, B. Litt. B. L. Can., D.D., Lic. S. Script. quddiem il-Monument tar-Rebħa fil-jum 7 ta' Settembru 1936, *Tifkira tar-Rebħa l-Kbira ta' Malta tat-8 ta' Settembru, 1565;*

Din it-taħdita, qalgħet applawsi kbar minn min kien hemm jismagħha, l-iżjed fejn is-semma l-Isien Malti li hu "demmna, ħajjitna, ruħna". Din it-taħdita, barra milli nstemgħet minn min kien hemm imdawwar max-xbieħa tar-Rebħa, instemgħet ukoll minn bosta li ma setgħux jersqu 'l hemm, per mezz tar-radjo, u hekk il-kelma sħiħa, qawwija, imħeġġa tal-Prof. Saydon wasslet ma' Malta kollha l-wegħda li "Malta tibqa' dejjem Malta Rebbieħa, Malta Nisranija, 'Malta fil-Lsien u l-qalb, Malta Maltija'."

* * *

Id-Ditta Giovanni Muscat, dawn il-ġranet, tatna f'idejna xogħol sabiħ ħafna bil-Malti: l-istorja ta' Malta tad-Dr. Ġan Anton Vassallo. Dr. Vassallo,—li hu magħruf bħala kittieb tal-Malti l-iżjed għall-poeżijiet sew ta' *ħrejjef u ċajt* kemm ukoll għall-poema *il-Ġifen Tork* li ħallielna—kien kiteb din l-istorja ta' Malta fl-1862 u kienet issemmiet ħafna.

Din l-istorja ta' Dr. G. A. Vassallo billi, kif ġa għidna, ġiet miktuba ħafna snin ilu, issa ġiet miżjuda u mirquma mis-sur Salv. Agius, kittieb magħruf ħafna, imżewqa b'ħafna stampi sbieħ, aktarx meħuda mill-pitturi u mill-arazzi li jinsabu fil-palazz tal-Gvernatur, u maħruġa mid-Ditta Muscat. Ktieb sabiħ ta' fuq l-400 faċċata miktub b'malti mexxej, stampat bl-ortografija tal-Għaqda u fuq kollox, għalina, fih l-isbaħ ġrajja għax fih il-ġrajja ta' pajjiżna—sew jekk hi ġrajja ta' għaks jew ta' ġid, sew jekk hija ta' dwejjaq jew ta' ferħ sew jekk hi ta' ġlied, tbatija, dwejjaq, hena, rebħ, tgawdija.

L-edizzjoni ta' dan il-ktieb tajba ħafna għax sew il-karta kemm l-istampa tiegħu, kif ukoll l-illustrazzjonijiet, huma mill-aħjar; id-daqs mexxej ħafna u biex, kollox ikun sew, kif ġa għidna, stampat bl-ortografija tal-Għaqda tagħna—ħaġa li, il-lum, fi ktieb, tħajrek iżjed biex tiksbu.

* * *

Barra minn dawn, ħarġu żewġ kotba oħra li għad li żgħar, għax ta' 32 faċċata l-wieħed, għalina huma kbar bil-bosta.

Dawn huma l-ewwel żewġ kotba tal-*Ġabra ta' Kitba ta' Sir Temi Zammit.*

Liema Malti li, dan l-aħħar, b'xi mod jew ieħor, ħass xi ġibda lejn il-kitba Maltija, ma jafx x'kien irodd għall-Malti l-mibki Sir Temi Zammit! X'kien irodd, ma rridux ingħiduh aħna; titkellem il-kitba tiegħu bil-Malti mxerrda f'gurnali u rivisti maltin u, issa, miġbura f'din il-*Ġabra*li minnha ħarġu s'issa, dawn iż-żewġ kotba.

L-ewwel wieħed kien stampat sena ilu, meta Sir Temi kien għadu ħaj u din is-sena reġa' ġie stampat għat-tieni darba; fih erba' artikoli fuq *x'kien jaf fuq xi ħwejjeġ* (il-Belt Valletta—il-Għerien ta' Ħal Saflieni—il-Katakombi u l-Fuħħar) u erba' *ħrejjef u ċajt* minn tiegħu. Fit-tieni wieħed inġiebu biss tmienja mill-*ħrejjef u ċajt* tiegħu fosthom xi tnejn mill-iżjed magħrufa bħall-"Kelb rieqed la tqajmux", "Ċensa u ċ-Ċine" u "Pina"---il-qaddejja, ħuttaba, nofs qabla....

F'dan it-tieni ktieb hemm biss *hrejjef u ċajt* u ma liemm l-cbda artikolu minn dawk li Sir Temi kien Sejħilhom *^X'naf fug xi hwejjeġ'*- Mingħabar dan it-tieni ktieb, kien missu għażel xi ħaġa ħelwa u tat-tagħlim li kiteb Sir Temi u hekk il-ktieb kien ikun imħawwar bħal l-ewwel wielied li kien ħareġ taħt gliajnejn SirTcmi. Nittamaw li t-tieletikun imżewwaq bi ftit minn kollox bħal l-ewwel wieħed.

Ma hemmx bżonn mħajru lill-qarrejja tagħna li jfittxu jiksbuhom dawn ii-kotba għax aħna żguri li l-ahbar liġibna tal-ħarġa tagħhom hibiżżejjed biex iġagħalhom jagħmlu dan.

Ma rridux ninsew insemmu li f'dawn it-tliet xliur bcda joħroġ *'xà-Dizzjunarju* li kien ħabbar il-Gvern ligħandu joħ-roġ magħmul minn Kummissjoni magħżula għalhekk. Ġa ħarġu żewġ faxxikoli. Ix-xogħol ta' minirid igħaqqad diz-zjunarju huwa kbir kif taqraw fl-ewwel artikolu ta' din ii-ħarġa tagħna u għalhekk irridu nħarsu lejn dawn 1-ewwel żewġfaxxikoli b'għajn mliix tant irqiqa, għad li,sa fejn nafu ahna, jekk nagħmlu hekk matantx insibu wisq xi ngħidu fuqhom. Il-ġurnali kważi kollha faħħruhom għad lixi kittieba riedu jgħidu tagħhom blam aforsi kicnu jinqalgħu biżżejjed għalhekk.

Mill-bqija xejn magħandna xi ngħidu ħlief lidawn il-faxxikoli tista' tgħid huma "b'xejn" għax sold kull faxxikolu ta* sittax-il-faċċata kbar ma tistax tgħidlu "ħlas". Nittamaw għalhekk li kulħadd jixri kull faxxikolu malli joħroġ u li dawn il-faxxikoli jibqgħu joħorġu regolarment kif kienu m-wiegħda.

Xogħol hekk kbir, sabiħ u ta' fejda magħandux ma jkunx f'idejn kulhadd.

F< S.C

IR-RABA' KTIEB **DIĊEMBRU**
TAT-TNAX-ILSENA **1936**

1L-MALT1

QARl

Ll TOĦROĠ

I L-GhAQDA 'IAL-KITTHiBA TALMALTl

. KULL TLIET XMUR

XLIH DAN IL-GħADD

,nis,izj», l«> P»" -^ ZL O.TD -
" ^iTM M.o^.ss.H, ,A.C,

fl-19'36 (F S. C)